

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer

adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

G. van Atten / Gorinchem

Begin van het evangelie

(Markus 1 : 1)

Een vreemd begin

Markus 1 : 1 luidt: Begin van het evangelie van Jezus Christus. In de St.V. leest U er dan nog bij: de Zoon van God — waarschijnlijk wel terecht.

Het is een wat vreemde manier om een boek te beginnen.

Het is ook een andere manier dan we bij de andere evangelisten vinden. Mattheüs begint met een „geboortebok” van de Here Jezus. Lukas begint met een korte verantwoording; en gaat dan iets over de voorgeschiedenis vertellen. Johannes heeft zijn „proloog”, waarin hij vertelt wie de Heiland is, over Wie het in zijn boek zal gaan. Markus zegt niets meer dan: begin van het evangelie. En dan gaat hij zijn verhaal beginnen bij de gebeurtenissen, die Mattheüs en Lukas pas in het derde hoofdstuk van hun boeken vertellen, en Johannes wel in zijn eerste hoofdstuk, maar dan toch pas na een brede inleiding. Dit begin is kenmerkend voor de stijl van Markus. Hij schrijft een boek met vaart. Die vaart wordt o.a. getypeerd door veelvuldig gebruik van het woordje „terstond”. Alleen in de beschrijving van de laatste dagen van Jezus' werk wordt de vaart afgeremd. Dan beschrijft Markus van stap tot stap de weg, die de Heiland gaat.

De vaart zit er bij het eerste vers van zijn boek al in. Begin van het evangelie van Jezus Christus, de Zoon van God.

We kunnen ons afvragen: heeft het zin, zo te beginnen? Het spreekt toch vanzelf, dat de eerste regel van een boek het begin is?

Is die regel niet overbodig?

Die vraag kunnen we alleen beantwoorden door na te denken over de betekenis van het woord „evangelie”.

Evangelie

We kunnen waarschijnlijk zonder nadenken zeggen, wat het woord „evangelie” betekent. Dat hebben we op school geleerd, en anders wel op catechisatie. „Evangelie” betekent: blijde boodschap. Een goed bericht.

Onze gedachten gaan dan verder in deze richting: dat goede bericht is op papier gezet, zoals krant wordt toevertrouwd, en zo naar ons toe komt.

Het goede nieuws van de Here Jezus Christus komt naar ons toe via het papier van de bijbel. En dan vooral het papier, waarop de eerste vier boeken van het nieuwe testament gedrukt zijn. Die vier boeken noemen we „evangelien”. Net of andere bijbelboeken het goede nieuws niet brengen. Dat doen ze natuurlijk wel. Paulus noemt zichzelf niet voor niets een „dienaar van het evangelie”. En noemt zijn boodschap niet voor niets: „mijn evangelie”.

Uit dergelijke uitdrukkingen blijkt wel, dat „evangelie” niet is wat wij er makkelijk onder verstaan: een van de eerste vier boeken van het nieuwe testament. Als we nadenken, zeggen we dan ook niet: het evangelie van Mattheüs, van Markus, van Lukas of van Johannes; maar: naar de beschrijving van Mattheüs en anderen. Deze mannen beschrijven het evangelie.

Dat betekent: ze beschrijven wat *gebeurd* is.

In het evangelie krijgen we niet alleen te maken met wat de Here zegt, maar evenzeer met wat Hij doet. Met dit bericht doet de Here iets. Zo kunnen we zeggen: dat bericht doet je wat. Om een voorbeeld te noemen: we kunnen ons voorstellen met hoeveel spanning moeders en vrouwen in Engeland de berichten over de vloot- en troepenbewegingen bij de Falkland-eilanden volgden, als hun zoon of man daarbij was. Ze waren bij die berichtgeving betrokken. En niet alleen bij de berichtgeving, maar bij de gebeurtenissen, die bericht worden.

De woorden van de nieuwsberichten zijn niet los te maken van de gebeurtenissen. Zo zijn de woorden van de bijbel niet los te maken van Gods daden.

De woorden brengen de gebeurtenissen in huis. Gods woorden brengen Gods goede daden in huis.

Begin van het evangelie

Begin van het evangelie betekent nu: begin van de woorden, waarmee Gods goede daden bij ons in huis gebracht worden.

Begin van het evangelie

Let U even goed op: bij ons in huis gebracht worden.

Het gaat niet om lang geleden, en om andere mensen. Het gaat om ons. Nu.

Begin van het evangelie betekent: wat God nu doet, begon toen en begon zo. Markus wil niet zeggen: begin van mijn boek over de Here Jezus Christus, de Zoon van God. Dan zou het eerste vers inderdaad overbodig zijn. Dan zou er niets veranderen, als we het weg lieten.

Markus wil iets anders zeggen.

Hij wil zeggen: begin van het werk van God, dat Hij in Zijn Zoon voor ons deed en doet.

Hij wil zeggen: zo, als ik het nu ga beschrijven, begon God Zijn werk.

En dat werk, dat in de periode die ik beschrijf, begon, gaat nog altijd door. Want de prediking van het evangelie gaat verder. Paulus was een dienaar van dat evangelie. En Petrus. En anderen na hen. De zendelingen die het in de wereld uitdragen, de dienaren die het in de gemeente verkondigen. Ze hebben allen de boodschap van de Here Jezus Christus. De boodschap van Gods werk in Zijn Zoon.

En die boodschap begon, doordat Gods Zoon op aarde kwam. Hij bracht het grote nieuws: het koninkrijk der hemelen is nabij gekomen. De woorden: begin van het evangelie van Jezus Christus, de Zoon van God, zijn dan ook bedoeld als de titel van Markus' boek.

Evangelie van Jezus Christus

De titel, die Markus aan zijn boek meegeeft, geeft tevens de inhoud van het boek aan. En daarmee de inhoud van het evangelie, de inhoud van Gods goede boodschap voor ons.

Jezus Christus, Gods Zoon, is die inhoud. Markus gaat dan ook beschrijven wat Deze zei en deed. Daarom acht hij het blijkbaar overbodig, een beschrijving te geven van de manier waarop Jezus mens werd. Het gaat hem om Zijn werk. In grote lijnen tekent hij dat, tot aan de lijdensweg, die hij in details beschrijft.

In dit alles is de Here bezig. Want er was geschreven, dat de Christus moest lijden en ten derden dage opstaan uit de doden, en dat in Zijn naam moest gepredikt worden bekering tot vergeving er zonen aan alle volken (Luk. 24:47). Deze prediking als vervulling van Gods oude woorden heeft Markus op het oog, als hij zijn boek de titel meegeeft: begin van het evangelie van Jezus Christus, Gods Zoon.

IN DIT NUMMER

- 205 Ds G. van Atten. Begin van het evangelie
- 206 Mr J. Meulink, Heeft de kerk een belijdenis nodig?
- 207 Ir. Jouke S. Wigboldus, Revolutie in Nederland (2)
- 209 D. W. L. Milo, Een eigen geluid
- 210 Ds B. van Smeden, Op de drempel van federatie (1)
- 211 Kerkdiensten in de vakantie

J. Meulink / Enschede

Heeft de kerk een belijdenis nodig?

Bezwaren tegen een kerkelijke belijdenis

De vraag of een kerk een belijdenis nodig heeft, werd en wordt door veel christenen ontkennend beantwoord.

Waarom zou een kerk zich naast Gods Woord ook nog op menselijke geschriften baseren?

Belijdenissen zijn bovendien tijdgebonden formuleringen van het belijden. Vaak wordt dat vergeten en zo gaat tenslotte de mening postvatten, dat in de belijdenis de waarheid zuiver en voor alle tijden is geformuleerd.

Op deze wijze doet men tekort aan de volkomenheid en duidelijkheid van de Schrift. De Schrift is toch duidelijk genoeg?

Komen we met een kerkelijke belijdenis niet bedenkelijk dicht in de buurt van de gemeente van Corinthen, waar ieder zijn leus had? (1 Cor. 1:12).

Een belijdenis, zo luidt een ander bezwaar, wordt vaak gehanteerd als een vesting van waaruit je je tegenstanders beschiet. Een belijdenis lokt dan ook schorsingen en scheuringen uit.

We moeten geen formuleringezag, maar alleen Schriftgezag hebben. Echte zonen van de Reformatie accepteren geen papieren Paus in de vorm van een bindende belijdenis. Belijdenissen zijn eerbiedwaardige documenten uit een verleden tijd, die men meestal nog niet kent ook. Je kunt ze daarom het beste in een museum bijzetten.

Confessionalisme

Hiertegenover staat het confessionalisme, dat de belijdenis ziet als een onveranderlijke vaststaande grootheid en de ondergeschiktheid van de belijdenis aan de Schrift vergeet.

Men ziet de belijdenis als een repetitie van de Schrift en gaat de belijdenis verzelfstandigen. De autoriteit van de belijdenis wordt identiek met die van de Schrift.

De belijdenis wordt gezien als kerkbron van wat in de Schrift staat.

Bij dit confessionalisme speelt de belijdenis metterdaad de rol van papieren Paus.

Dit confessionalisme heeft bij kerkelijke twisten vaak een noodlottige rol gespeeld.

Dat is o.m. bij de vrijmaking het geval geweest. De tegenstellingen zijn toen erg toegespitst door confessionalistische opvattingen van theologen als prof. Hepp.

Het merkwaardige is, dat bij de breuk in de vrijgemaakte kerken omstreeks 1968 dat confessionalisme

ook weer een fatale rol gespeeld heeft. De les van de vrijmaking was spoedig vergeten. Ook in de vrijgemaakte kerken waren symptomen van het op één lijn stellen van Schrift en belijdenis. Vergeten werd, dat de Schrift Gods Woord is en de belijdenis slechts een menselijke weergave van wat wij op grond van Gods Woord geloven.

In 1965 schreef ds J. Meester een brochure „Wat is gereformeerd?”. Daarin liet hij duidelijk zien, dat de opvattingen van dr Trimp niet vrij waren van confessionalisme. Volgens Trimp zou het verschil tussen Gods Woord en de belijdenis vrijwel te verwaarlozen zijn. De belijdenis zou in zichzelf bindend gezag hebben. Op deze wijze ontkom je er niet aan, dat je de belijdenis onfeilbaarheid toekent.

Terecht merkt prof. dr K. J. Popma in „Levensbeschouwing”, dl. 1, blz. 174 op, dat confessionalisme een groot kwaad is. Het is, zo schrijft hij, een der machtigste factoren, mogelijk de machtigste der factoren, die verantwoordelijk gesteld moeten worden voor de zorgwekkende daling van de „belangstelling der jongeren.”

Voorlopige balans

Beide opvattingen zowel het confes-

sionalisme als de bezwaren tegen een kerkelijke belijdenis moeten we afwijzen.

De bezwaren, die tegen een kerkelijke belijdenis worden aangevoerd zijn vrijwel alle terug te voeren tot bezwaren tegen het confessionalisme. Maar confessioneel zijn en confessionalisme zijn heel wat anders. Het is waar, dat met de belijdenis vaak op onjuiste wijze geopereerd wordt.

Men maakt er inderdaad soms een papieren Paus van.

Men heeft helaas verzuimd de belijdenissen te laten meegroeien.

De taal is vaak verouderd (maar dat is te verbeteren) en de bestaande tekst heeft wel eens een soort onaantastbaarheid gekregen, die aan het gezag van de belijdenis niet ten goede komt. De belijdenis dreigt daardoor voor het besef van velen een vreemd element te worden.

Dat alles is echter nog geen motief om een goede zaak, het hebben van een kerkelijke belijdenis, af te schaffen.

Al moge confessionalisme een groot gevaar voor de kerk zijn, een kerkelijke belijdenis is een groot goed voor een kerk, die zich gebonden weet en wil blijven aan de Schrift. Loslating van de binding aan een kerkelijke belijdenis leidt gemakkelijk tot vervaging van de gebondenheid aan de H. Schrift.

Bij een kerk behoort een belijdenis

Het behoort bij een kerk, dat ze belijdt.

Dit betekent, dat ze antwoord geeft op het Woord van God.

Dat is een heilig moeten.

De kerk heeft dan ook vanaf het begin een belijdenis gehad, waarin

ze voor zichzelf de schatten van het heil heeft vastgelegd.

We lezen er al van als Petrus belijdt, dat de Here Jezus de Christus is, de Zoon van God. Jezus zegt dan, dat Hij op deze petra zijn gemeente zal bouwen.

Christus eist ook van Zijn discipelen, dat zij Hem voor de mensen zullen belijden. Hij zal hen dan voor Zijn Vader belijden. Christus wil beleden worden.

Verder lezen we, dat nieuwe leden van de kerk op belijdenis van hun geloof door de doop in de gemeente opgenomen werden. Zo schrijft Paulus, dat Timotheus bij de doop de goede belijdenis heeft afgelegd.

Deze belijdenis krijgt langzamerhand ook een vaste formulering. Een korte formulering lezen we al in 1 Tim. 1:15.

In Hebr. 4:14 staat de vermaning om de belijdenis vast te houden. Ook dat wijst al op een vaststaande grootheid.

Een vergadering van ware christgelovigen komt vanzelf tot het belijden van haar geloof. Waar het hart vol van is, loopt de mond van over.

Dat geldt voor de enkeling en voor de gemeenschap.

Reeds in vroege tijden ontstond er daarom al een vaste formulering van het belijden. Vanaf het begin der 2e eeuw is de kerk belijdeniskerk geweest, die haar eenheid had in de gemeenschappelijke regel des geloofs.

Dat was de doopbelijdenis. Later is daar het apostolisch symbool bij gekomen.

Belijdenis ter zelfverdediging

Zodra de kerk in de wereld staat, wordt zij gedwongen zich te institu-

pastorale notities

Gods volk

Het is wonderlijk om te zien en te horen hoe verheugd vooral linkse mensen zich storten op Israël. De arme Palestijnen, die altijd nog vinden dat de totstandkoming van Israël fundamenteel nietig is en die nooit opgehouden hebben moord en verderf te zaaien over onschuldige mensen moeten nu gered worden, nu ze eindelijk op dezelfde wijze behandeld worden door Israël als koning Hoessein dat jaren geleden al deed. Het is ook vreemd om de activiteiten van onze minister van buitenlandse zaken te beschouwen. Hij haastte zich om de gezant van Israël te laten komen om hem te vertellen dat wij zo verontwaardigd zijn. Nog nooit heb ik hem horen zeggen dat het vreemd is dat het Vaticaan de staat Israël ook nog

door
H. Amelink

nooit erkend heeft. Evenals de PLO. Terwijl het zo duidelijk is dat Israël bereid is tot vrede. Toen Sadat vrede aanbood was hij welkom. Als de PLO nu ook nog eens vrede aanbood? Zou dat niet helpen?

Juist voor de Palestijnen. We hoeven als christenen niet alles goed te keuren wat Israël doet. Maar gelukkig is de staat Israël een democratische staat. Daar klinken ook stemmen vol critiek op het doen en laten van de regering van Israël. Terwijl Arabieren, als er binnenlandse critiek is alleen maar kunnen moorden en de oppositie als „verraders” terechtstellen, is critiek in Israël wel hoorbaar. En geoorloofd. Daar kan vrijwel geen enkele arabische staat tegenop. Arie Kuiper, helaas niet meer de enige hoofdredacteur van het blad „De Tijd” schreef in een beschou-

wing over de huidige situatie deze zin: „Welke geheimzinnige krachten in de wereld leiden ertoe dat iedereen Israël veroordeelt als het probeert zijn eigen burgers tegen PLO-aanvallen te beschermen, terwijl iedereen zwijgt als Syrië zijn eigen burgers met tienduizenden tegelijk afslacht?”

Nu, dat zijn de aloude krachten van de Jodenhaat. Dat is de haat van de volken tegen Gods verkiezing. Daarin zit inderdaad iets geheimzinnigs. Maar het is het geheimzinnige van het verzet van de zondaar niet tegen Israël, maar tegen de God van Israël. We hoeven van Israël niet te houden omdat er allemaal aardige mensen zouden wonen. Want dat is niet zo. We hoeven niet alles van Israël goed te praten. Want er is veel fout. En Israëlsche regeringen zijn niet beter dan alle andere regeringen. Want alle mensen zijn verkeerd en goddeloos van zich zelf. Maar een christen houdt van Israël omdat hij niet kan leven zonder de God van Israël en zonder Zijn Zoon, Jezus Christus, een geboren Jood.

KERKELIJK LEVEN

eren en zich te verweren tegen allerlei dwaalleer. Ook daarin zit een noodzaak tot belijdenisvorming.

De kerk moet opkomen voor de eer van haar Koning. De kerk moet haar onschuld bewijzen tegenover alle laster, die over haar verspreid wordt. De confessie is daarvoor een van haar voornaamste wapens.

De gemeente heeft het Woord van God te bewaren en te verdedigen tegen alle bestrijding en zo de gemeente op te bouwen op het fundament van apostelen en profeten en haar te doen zijn een zuil en grondslag, die de waarheid draagt en voor allen kenbaar maakt.

Paulus schrijft hierover uitvoerig in zijn brieven aan Timotheus en aan Titus.

De kerk heeft de bevoegdheid en de plicht om de waarheid, die ze gelooft, te belijden en als belijdenis in haar midden te handhaven.

Zonder vaste belijdenis wordt ze aan allerlei dwaling en verwarring onderworpen en vaak overgeleverd aan de tyrannie van bovendrijvende richtingen.

Dus niet om het Schriftgezegd te verengen, maar juist om de gebondenheid aan de Schrift te onderstrepen wordt de belijdenis aanvaard.

Daarmee wordt dan ook niet tekort gedaan aan de waarheid van de Schrift.

De belijdenis staat niet naast, maar diep onder de Schrift.

De waarheid Gods blijft de enige regel van het geloof.

Formulier van Enigheid

De belijdenis is voorts nodig om openlijk de eendracht in de leer te betuigen.

De gelovigen kennen elkaar als broeders en zusters aan de ware belijdenis.

Ook de kerken herkennen elkaar, al zijn ze ver van elkaar verwijderd.

De belijdenis geeft ook een band met het voorgeslacht, dat mee heeft gewerkt aan de totstandkoming en formulering van de belijdenis.

Ter begunstiging en bewaring van de eendracht en eenheid is een belijdenis gewenst.

De belijdenissen zijn primair formulieren van Enigheid.

Alleen de Schrift regel des geloofs

Hoe waardevol de belijdenis ook is, toch moeten we steeds in het oog houden, dat de H. Schrift enige regel, richtsnoer en grondslag van de kerk is.

Tenslotte is de belijdenis een menselijke uitlegging van de Schrift en dus feilbaar.

Bavinck wijst in zijn „Gereformeer-

de Dogmatiek" met nadruk op de beperktheid van de belijdenis.

De kerk, zo schrijft hij, heeft een geloof, dat veel rijker is dan in de belijdenis tot uitdrukking komt. De confessie formuleert lang niet de ganse inhoud van het christelijk geloof. Zij neemt slechts op, wat binnen of buiten haar bestrijding heeft ondervonden.

De Schrift is alleen norm en regel van geloof en leven, de belijdenis verdient alleen geloof omdat en in zover zij met de Schrift overeenkomt en blijft als feilbaar mensenwerk revisibel en examinabel aan de Schrift.

Binnen de kerk heeft de belijdenis autoriteit als accoord van gemeenschap, als uitdrukking van het geloof der gemeente, maar zij gelooft en handhaaft die belijdenis alleen op grond van de Schrift.

Wanneer men in de vrijgemaakte kerken naar deze woorden van Bavinck geluisterd had, zouden ons in die kerken veel moeiten bespaard zijn gebleven.

Binding aan de belijdenis

De belijdenisgeschriften zijn een bepaalde tijdgebonden formulering van het gereformeerd belijden. Het is dan ook nooit de bedoeling geweest om de mensen in onze tijd aan elk woordje en elke term uit de 16e en 17e eeuw te binden. Het ging altijd om de inhoud van het belijden. Men wilde de belijdenis dan ook niet eng kritisch lezen. De kerken van de Reformatie accepteerden van elkaar verschil van in-

zicht. Calvin wilde zelfs wel de lutherse confessie ondertekenen als de eenheid daarmee gediend was.

De binding aan de belijdenis betreft de geloofsinhoud. Niet alles echter wat in de belijdenis staat, is geloofsinhoud.

Het noemen van de namen der bijbelboeken behoort niet tot de geloofsinhoud, als de Bijbel zelf die namen niet noemt. Of ik Paulus de schrijver van de brief aan de Hebreëen noem of niet, heeft met mijn geloof niets te maken.

Geloofsinhoud is wel, dat dit boek canoniek is.

Hetzelfde geldt van het tekstbewijs. Het is geen geloofszaak, of de catechismus bij zondag 22 al dan niet een tekst terecht heeft geciteerd.

Ook de uiteenzettingen van de dwalingen van Luthers en Rooms behoren niet tot de geloofsinhoud. Wanneer iemand zou menen, dat de uiteenzetting van de Paapse mis niet juist is, komt hij daarmee niet in strijd met de belijdenis.

Zo had prof. dr. K. Schilder bezwaar tegen de omschrijving, die de Catechismus geeft over de voorzienigheid Gods en ook de uitspraak in art. 35 N.G.B. dat Judas het sacramens ontving, werd door hem verworpen.

Maar dit waren geen bezwaren tegen de geloofsinhoud.

Aan de geloofsinhoud, of zoals de synode van Dordrecht het noemde „de substantie" zijn wij gebonden. Daaraan mogen wij niets afdoen.

Maar kunnen wij ons dan wel accoord verklaren met „alle artikelen en stukken der leer", zoals dat met

een ouderwetse term gezegd wordt? Prof. Veenhof wijst er in navolging van dr. Kuiper op, dat deze uitdrukking niet een binding bedoelt aan „elke uitdrukking, term, zeggingsmanier, bewijsvoering of uitlegging van Schriftuurtekst" („Om kerk te blijven", blz. 126).

Dat is nooit de bedoeling van de synode van Dordrecht geweest.

Belijdeniskerk

Onze kerken zijn belijdeniskerken en ze brengen dat ook in hun naam tot uiting.

Dat is een hele intentie. Belijdeniskerk zijn en blijven.

Dat zal altijd strijd blijven kosten.

Steeds dreigt het gevaar van een loslaten van de belijdenis aan de ene kant en van confessionalisme aan de andere kant. Maar dit laatste is in feite ook een loslating van de echte belijdenis, nl. het op de achtergrond schuiven van de Schrift.

In de belijdenis spreekt de kerk, die door de eeuwen heen gevochten heeft om het Woord des Levens zuiver te bewaren.

„De Kerk gaat de eeuwen door, tegen de dwaalleer en ten behoeve der wereld buiten en binnen de Kerk haar geloof in Christus belijdende, ter ere van Christus zingende." (prof. v. Niftrik).

De belijdenis is een lied, dat de kerk gezongen heeft, zelfs met het uitzicht op de brandstapel.

En wij mogen, in gemeenschap met de broeders en zusters, ook met hen, die ons voorgingen, belijdenis afleggen van datzelfde geloof.

Jouke S. Wigboldus / Wageningen

Revolutie in Nederland (2)

De recente storm rondom de anti-discriminatiewet als onheilspellend voorteken

(In dit tweede artikel schrijft ir. Wigboldus over de drie sekseverhoudingen waarover de anti-discriminatiewet handelt en het protest dat dit wetsontwerp opriep.)

Man - vrouw

In de eerste plaats kent de bijbel een blijvende ongelijkheid zowel als gelijkheid van man en vrouw. De man werd gesteld tot eerste ondergelijken (primus inter pares). Immers, de vrouw is wel geschapen als hulpe (ongelijkheid), maar dan toch als hulpe tegenover de man, niet onder hem maar hem terzijde gesteld (gelijkheid). Het feminisme, rechtgeaarde navolger van de ont-aarde man-nin (wo-man), wil de gegeven orde verstoren. U houdt het waarschijnlijk niet voor mogelijk, maar momenteel leeft de feministi-

sche beweging zich met name uit in een theologie, die de oudheidense godinnendienst in ere wil herstellen. Die cultus vierde in de Verenigde Staten al begin 70er jaren hoogtij, maar is vanaf ongeveer 1981 ook naar ons land komen overwaaien.⁵⁾

⁵⁾ Zie daarover Denise Dijk: „De betekenis van de Goddess movement" (Tijdschrift voor Vrouwenstudies 2 (1981) 559-580) en uitgebreide citaten in Trouw van 19-12-1981 en 3-4-1982 uit het blad Nummer van studenten aan de theologische hogeschool van de (syn.) Gereformeerde Kerken. Diepe wortels van het feminisme vindt men beschreven in het hoofdstuk „God de Vader — God de Moeder"

U zult mij nu vragen: moet de rolverhouding tussen man en vrouw, buitens- of binnenshuis, dan maar blijven zoals die de laatste eeuwen was, afgezien van de veranderingen welke daarin de laatste eeuw al zijn aangebracht op een wijze die wij mee konden maken? Welnee, de geschiedenis is ons gegeven om het scheppingsonderscheid en het schep-

de verering van Maria als koningin des hemels (vgl. Jeremia 44) kon wel eens nabij zijn. Als drie Maria zalig prijzen, een reformatisch christen, een revolutionaire feministe en de huidige paus, dan doen zij bepaald niet hetzelfde.

pingsverband te ontwikkelen en herstellen op alle terreinen des levens. De man hoeft ook echt niet overal op de voorgrond te blijven staan, om als hoofd van de vrouw te kunnen fungeren. Maar tegen de uitwissing van het onderscheid en verband, in de revolutionaire geest van vrijheid en gelijkheid, zeggen we om Gods wil nee.⁶⁾

Huwen - hokken

Ten tweede over het huwelijk' dat de bijbel in ere wil zien gehouden. Ik laat de ter sprake gebrachte oude verzwakking van het huwelijk (polygamie in de lijn van Kaïn en Lamech) en toekomstige verdwijning van het huwelijk (in de opstanding, pas dan zullen man en vrouw niet gehuwd zijn) rusten. Het hokken verenigt het huwen tot een louter private aangelegenheid. Een dergelijk privatisme is uitgesloten bij hen die Gods navolgers willen zijn. God zelf gaf immers als Bruidgom een lichtend voorbeeld. Hij, de Eeuwige, sloot het verbond van een kennige liefde en trouw met zijn uitverkorene, Israël, zeer duidelijk in het openbaar, toen Hij het op Horeb door grote tekenen bevestigde. Hij zwoer bij zichzelf, omdat er geen hogere overheid was, en de omringende volken hebben het geweten! De regering wil de instelling van het huwelijk niet eerbiedigen, maar achter de individualistische en ongedurige tijdgeest aanlopen. Het beroep van de man mag volgens haar dan ook geen consequenties meer hebben voor dat van de vrouw en omgekeerd. Een sterk voorbeeld ter verduidelijking. Als prins Claus zich kandidaat zou willen stellen voor het parlamentslidmaatschap, dan zou de regering daar niets op tegen hebben, terwijl u en ik dat — gezien de positie van zijn vrouw, koningin Beatrix — ronduit onwils zouden vinden. De regering wil zichzelf verbieden, voor zoiets zondig een stokje te steken. Gehuwden moeten in het openbaar gelijk, oftewel als ongehuwden, behandeld worden. Aangezien de mens maar één hart heeft, zal zijn gedrag als ongehuwde extern, verwoestende gevolgen hebben voor zijn gedrag intern. Anders gezegd: de regering werpt zich in feite op tot bevorderaar van echtbreuk en echtscheiding. Dat is je reinste revolutie, omwenteling: een overheid die de ongebondenheid aanwakkert in plaats van bedwingt. En dat is de dood voor de samenleving!

Hetero - homo

In de derde plaats de homoseksuele levenspraktijk, die de regering met de homofiele geneigdheid over één kam wil scheren. De Here God heeft in het nieuwe zowel als in het oude verbond zijn grondige afkeer

van homoseksueel gedrag getoond. Wij lopen als Ned. Gereformeerden het gevaar, de homofilie eenzijdig op een individueel-pastorale wijze te benaderen. Dat is wel in de pas met de tijdgeest, maar minder bijbels en barmhartig dan het lijkt. De Schrift ziet de homofilie primair profetisch, als een symptoom van verwording waaraan een beschaving en samenleving zich praktiserend kan overgeven: Sodom, Kanaän, Grieken en Romeinen.⁷⁾ Als dat gebeurt, staat het gericht Gods voor de deur van zo'n cultuur. Uit het feit, dat het Nieuwe Testament zich hoofdzakelijk keert tegen de heteroseksuele zonden van de meelevende kerkmensen — die buiten zijn zal God oordelen — moeten geen verkeerde conclusies worden getrokken.⁸⁾ De verstoring van de goede verhouding tussen man en vrouw begint met heteroseksuele zonden. De onttaarding slaat pas om in verwording, als een beschaving over het hoogtepunt heen is en tot wetsontbinding overgaat.⁹⁾ De heteroseksueel moet niet denken, dat God voornamelijk het einde van misvorming door duizend zonden aanziet. Hij ziet het begin, het hart aan. Wel zijn we gewaarschuwd, nu de westerse cultuur een schrikbarende toename van homofilie — door geboorte of opvoeding — en van homoseksualiteit te zien gaf. Het is vreselijk gaan spannen tussen God en de westerling. Komen wij als christenen tussenbeide — door verootmoediging en bekering, smeking en voorbede, evangelisatie en ander reddingswerk in Gods kracht — nu het nog kan?¹⁰⁾

⁷⁾ In het Nieuwe Testament komt de homoseksualiteit onder het hellenisme slechts zeer zijdelings ter sprake. Een uitgebreide paragraaf „Het oude Griekenland en de liefde” in Marcel Eck: „Homoseksualiteit” (vert. 1969) geeft te lezen: „Men kan zeggen dat de Griekse homoseksualiteit vóór de 5e eeuw niet voorkomt, dat ze in de 5e en de 4e eeuw wortel schiet en dat ze vervolgens achteruitgaat en onttaardt”. Ik zou liever niet van onttaarding maar van bezoldiging der zonden spreken. Eck verzuimt om te signaleren, dat het oordeel over de verwording van de beschaafde Grieken werd voltrokken door de halfbarbaarse Macedoniërs, die de leiding van Griekenland overnamen en het hellenisme inluide. Over de verhouding tussen homofilie en gnostiek iets meer in mijn onder (1) vermelde zwartboek.

⁸⁾ Van de zijde der Schriftkritische christenen wordt weleens gepoogd, munt te slaan uit het stilzwijgen van de bergrede over de homoseksualiteit, terwijl de wortel van de heteroseksuele zonde zozeer is ontmaskerd in Jezus' regeringsverklaring. Toch is het stilzwijgen op een heel andere wijze wesprenkend dan men denkt. Om dat nader te verduidelijken, verwijs ik naar Rom. 1, een hoofdstuk dat slechts in het licht van Rom. 2-3 gezond kan worden verklaard (vgl. 2 Sam. 12:1-14). De spits ligt bij de heteroseksuele zedemeesterende Joden, niet bij de homoseksuele zedenverwilderende Romeinen.

⁹⁾ De complicatie die ontstaat door de samengesteldheid van culturen uit subculturen, wordt hier buiten beschouwing gelaten.

¹⁰⁾ Bijbelgetrouw pastoraat over homofiliën laat zich niet intimideren door de loze bewering, dat 5% van

Tot zover over de anti-discriminatiewet, met name als symptoom van wetsontbinding, waardoor zich boven het Westen dreigende wolken samenpakken.

Protest

Nu hoef ik u niet te herinneren aan het verzet, dat begin januari van evangelische en reformatische zijde losbarstte. Eigenlijk was het tegenoffensief al in november vorig jaar op gang gekomen. Toen gaven tal van christen-vrouwen gevolg aan een oproep, om de feministisch geïnspireerde emancipatie-enquête van de regering bijbelgetrouw in te vullen. In januari ging over de protestierenden een golf van verontwaardiging heen. Tal van christelijke leiders, aangetast door het virus van de Schriftkritiek, probeerden te schipperen. Bij sommige voormannen en -vrouwen van christelijke zijde barstte echter een soort haat-explosie los. Zij bleken zich zo aan de wetteloosheid te hebben overgegeven, dat ze de kant van de meest venijnige revolutionairen kozen.

Voor de opmerkelijke christen viel het op, dat de grootste verontrusting en strijdvaardigheid niet bij de reformatische maar bij de evangelischen werd gevonden.¹¹⁾ In de re-

alle maatschappijen en groepen altijd uit homofiliën bestaat. Wel denkt het na over de wortels van verwording en — om in de lijn van de reformatische wijsbegeerte te spreken — de roepingsmacht van de revolutionairen. Bestudering van het artikel van Jane Caplan: „Sexuality and homosexuality” in „Women in society. Interdisciplinary essays” (81), uitgegeven door The Cambridge Women's Studies, Group, bepaalde mij sterk bij het verband tussen homofilie en feminisme. Ietwat cru geformuleerd kan men misschien stellen, dat naarmate iemand meer in gezonde zin homofiel is, hij of zij ook sterker heterofiel is. Man en vrouw hebben elkaar in het huwelijk meer te bieden, naarmate de eigen identiteit van beiden beter ontwikkeld is. Die ontwikkeling is niet gebaat bij wat ik nu maar even valse homofilie noem, namelijk een omgang tussen twee van hetzelfde geslacht min of meer naar het model van de omgang tussen twee van tegenovergesteld geslacht. Bij een overjeugdige vestiging van heterofiele liefdesrelaties lijkt me het huwelijk echter evenmin gebaat, terwijl voor een gebrek aan ethische omgang van de gehuwden met één of meer seksegenoten hetzelfde geldt. De liefdesverhouding van David met Jonathan moge mede uit de huwelijksnood van David geboren zijn (nood levert wel meer een deugd op), dit kan niet gezegd worden van de vriendschaps- en liefdesverhouding die Davids grote Zoon met Johannes (de discipel) en Lazarus onderhield. In hoeverre probeerden de revolutionairen, hoe averechts ook, te voorzien in een versterking van seksuele identiteit, in een opheffing van vervreemding? Jane Caplan toont ons de radicale feministen die om feministische redenen lesbisch willen leven. Mijn onder (1) vermelde verhandeling beziet verwording en homofilie met name in cybernetisch perspectief, dat ook de goede en verkeerde verhouding tussen man en vrouw vóór de decadentie raakt.

¹¹⁾ Protestbrieven van reformatische kerkeraden tegen het wetsvoorstel en van christelijke partijen tegen de show „Tot hiertoe (heeft de

formatorische gelederen werden de leden van revolutionair bestoekte kerken zich over het algemeen sterker dan de leden van kerken waarin hooguit een voorspel van omwenteling te vinden is.

Van de evangelische christenen zijn de zwakten onder ons breed genoeg uitgemeten, om daaraan nu voorbij te kunnen gaan. Hun geestelijke kracht ontlenden de evangelischen aan hun aanwezigheid op de verst vooruitgeschoven posten in de ontkerstende wereld, namelijk daar waar de verloren zonen en dochters vastlopen en rijp zijn voor redding. De evangelischen weten het beste, wat er in de revolutionaire wereld te koop is aan bedreiging van de kerk, omdat zij zich zoveel moeite getroosten om doodgelopen zondaren de stem van de Vader in het hart te doen horen. Hun gelederen tellen dan ook verhoudingsgewijs velen, die als pas bekeerden een radicaal nieuw leven zoeken, dat zich door geen anti-discriminatiewet wil laten kortwieken.

Wat de strijd van Ned. Hervormde en (syn.) Gereformeerde zijde tegen de revolutionaire zedenpolitiek betreft, bij velen was omstreeks eind vorig jaar nog slechts een druppel nodig om de emmer van het incasseringsvermogen te doen overlopen. Met name het drijven naar eenzijdige ontwapening stuitte in de maanden rondom de jaarwisseling op verrassend verzet, vooral in de Gereformeerde Kerken. Daardoor schoot ook de anti-discriminatiewet bij niet weinigen in het verkeerde keelgat. De reacties mogen nog zo aan zuiverheid en diepgang te wensen hebben overgelaten, er is een keerpunt bereikt en daarmee hebben we van nu af rekening te houden. In veel mindere mate lijkt me dit toch ook te gelden voor de Rooms-Katholieken, onder wie bisschop Simonis zich weerde op een wijze die bij geen enkele voorman in de grote protestantse kerken te vinden was.

Maar nu de Ned. Gereformeerden. Toen mijn vrouw en ik eind december meer dan 100 brieven over de anti-discriminatiewet verzonden naar personen en organisaties waarmee we verbonden zijn, hoofdzakelijk binnen eigen kerkelijke kring, ontvingen we de magerste reacties van Ned. Gereformeerde en de krachtigste reacties van Ned. Hervormde zijde. Dat gaf te denken! Later kwam onze pers overwegend — net als de Hervormde en de Gereformeerde synode — met mosterd na de maaltijd. Dat ook de inhoud van sommige Ned. Gereformeerde reacties ons verdriette, zal u nu wel niet meer verwonderen.

Wat zit er achter dat alles? Daarover volgende week.

(wordt vervolgd)

⁶⁾ Voor een evenwichtige benadering van de huidige problematiek verwijs ik gaarne naar drs R. T. Huizinga: „Tegen de emancipatie-revolutie het evangelie” (Nieuw Nederland 8 (1982) 3, 15-16).

Heere ons geholpen)” droegen m.i. meermalen te eenzijdig het karakter van een min of meer vrijwillige iets als bidstonden sprak in dat verband dan boekdelen.

D. W. L. Milo / Dalmally

EEN EIGEN GELUID

Vlak voor zijn dood in 1633 zond de Engelse dichter George Herbert een pakje met verzen naar zijn vriend Nicholas Ferrar. Hij vroeg hem, de gedichten te publiceren — dan wel te verbranden. „Ze zijn”, schreef hij erbij, „een beeld van de vele geestelijke worstelingen, die tussen God en mijn ziel hebben plaats gevonden, voor ik mij kon onderwerpen aan de wil van Jezus, mijn Meester — in wiens dienst ik nu volkomen vrijheid heb gevonden”.

Nog in hetzelfde jaar werden zijn verzen gepubliceerd in een bundel „De Tempel”, welke later vele malen herdrukt is. Het waren meest gedichten — maar diverse waren uitgesproken kerkliederen. Zijn bekendste zijn in Church Hymnary opgenomen: „Teach me, my God and King” en „Let all the world...” welk laatste u onder nr. 424 ook in ons nieuwe Liedboek aantreft; verder zijn bekende „The God of love my Shepherd is” en het verrukkelijke gezang „King of glory”, waarover wij het vandaag graag willen hebben.

—o—

Wie was deze George Herbert eigenlijk?

Herbert leefde zijn korte leven tussen 1593 en 1633. Hij was geboren uit een aristocratische familie en zou, als er niets gebeurd was, stellig een hoge post aan het Britse hof hebben verworven. Daar legde hij ook op aan. Maar er gebeurde inderdaad iets met hem; iets dat zijn carrière omhoog en hem op hoger niveau bracht.

Herbert was niet slechts administratief lid van de kerk — maar hij kende de God van het verbond; kende ook Jezus Christus, de Heiland. Kreeg persoonlijk contact met zijn „koning der ere”, die hem zachtmoedigheid en nederigheid leerde; dingen die voor hovelingen moeilijk verenigbaar waren met hun hoogwaardigheid.

Om kort te gaan: Jezus Christus heeft hem overmocht, heeft hem op de knieën gekregen. En Herbert nam het besluit, „zich op een nederige wijze te verliezen”. Hij zei de tegenwoordige wereld vaarwel en begaf zich tot de dienst des Woords. In 1630 werd hij predikant in Bremerton, bij Salisbury, welke plaats hij drie jaar lang heeft gediend. Hij gaf daar een voorbeeld van zachtmoedigheid en nederigheid, want in aanzien stond hij allerm minst. Mensen die uit hun mileu stappen brengen het nooit ver. En zijn worstelingen met God zijn in de binnenkamer gevoerd; als Nicholas Ferrar het andere besluit had genomen zouden wij er nooit iets over hebben vernomen.

Maar Ferrar heeft zijn verzen onmiddellijk gepubliceerd. Ze kwamen hem namelijk als boventijdelijk en belangrijk voor. Hij herkende het eigen geluid van George Herbert, dat juist op tijd kwam. Want ze brachten in de geregementeerde kerkzang een subjectief vroom element, dat in de Britse Reformatie onvoldoende aanwezig was. Hoe belangrijk ook de Schriftuurlijke psalmen voor de kerk van alle tijden en landen is — er zijn tal van vacatures, waarin de kerken naar het „nieuwe lied” zouden willen grijpen; en dit op aansporing van de psalmen zelf.

Was het niet Calvijn, die al in 1539 aan zijn eerste rijmpsalmen enkele „nieuwe liederen” toevoegde? Was het niet zijn medewerker Beza, die in 1595 een bundeltje Schriftberijmingen aan het psalter toevoegde? En was Luther hierin niet voorgegaan, met zijn vrije psalmdichten en zijn liederen van persoonlijk geloof? Was er niet alle ruimte aanwezig voor het eigen geluid van de gelovigen, zowel in gebed als kerkzang?

Zo ging het ook in Engeland. Naast de presbyterianen en baptisten, die uitsluitend psalmen zongen, ontstond in de niet-officiële kringen van independentisten en nonconformisten het eigen geluid, het nieuwe lied, de hymn.

Ferrar zag in George Herberts verzen meer dan in zijn vroegere psalmberijmingen; hij hoorde het eigen geluid, de beleving van en geloof, dat op de profeten en apostelen was gegrond maar in persoonlijk contact met de Heiland tot bloei was gekomen.

Juist tevoren in 1623 was het bundeltje „Hymns and Songs of the Church” van George Wither verschenen. Herbert ging op dit thema verder. Na

hem zouden Charles Wesley en Isaac Watts de schatten van de hymn verder exploreren. In die wereld van „hymns”, die wij gereformeerden in het Liedboek voor de Kerken leren kennen, was George Herbert een der vroegste pioniers. We geven u zijn „Koning der ere”, zowel in de oorspronkelijke versie als in onze vertaling:

King of glory, king of peace,
I will love thee;
and, that love may never cease
I will move thee.
Thou hast granted my request,
thou hast heard me;
thou didst note my working breast,
thou hast spared me.

Wherefore with my utmost art
I will sing thee,
and the cream of all my heart
I will bring thee.
Though my sins against me cried
thou didst clear me,
and alone, when they replied,
thou didst hear me.

Seven whole days, not one in seven,
I will praise thee;
in my heart, though not in heaven
I can raise thee.
Small it is, in this poor sort
to enrol thee;
E'en eternity's too short
to extol thee.

Koning der ere, Koning des vredes,
u wil ik beminnen;
en u met eindeloze liefde
bewegen.
U hebt mijn bede toegestaan,
u hebt mij verhoord;
u hebt op mijn zwoegen gelet,
u hebt mij gespaard.

Waarom ik met mijn hoogste lied
u wil bezingen
en het beste van mijn hart
u wil bieden.
Hoewel mijn zonden tegen mij riepen
hebt u mij verschoond,
hoewel zij niet zwegen
hebt u mij verhoord.

Niet een, maar zeven volle dagen
wil ik u prijzen;
in mijn hart, zo niet in de hemel
u verheffen.
Het is gering, uw naam op deze
wijze te noemen,
zelfs de eeuwigheid is te kort
om u naar waarde te loven.

In het Compendium, de achtergrondinformatie bij het Liedboek voor de Kerken, wordt Herbert een metaphysisch dichter genoemd: in die zin dat in zijn poëzie sterk intellect schuil gaat. Dat is wat kort gezegd. Misschien was zijn intellect inderdaad sterk aanwezig — maar dat intellect hield zich wijsgerig bezig met de bovenzinnelijke betekenis van dingen en werkingen; hij zag in „alles Vergängliche nur ein Gleichnis”, zoals Goethe het uitdrukte. Hij zag deze stoffelijke wereld parallel gaan met een onstoffelijke, bovenzinnelijke wereld.

Wat George Herbert bij de grote Engelse dichters doet behoren was hetzelfde, wat wij in moderne kerkzangdichters als Willem Barnard en Jan Wit en anderen zo waarderen: dat zij in het geloof door de dingen heen zien en de „andere betekenis” blootleggen. Dat is meer dan kunstig woordenspel of het dichten met een dubbele bodem. Dat is het herkennen van stoffelijke gegeven als van „dingen, die andere betekenis hebben”, zoals de brief aan de Hebreeënen eens zegt.

Iemand heeft eens beweerd, dat alle zienlijke dingen drie bodems hebben: een aardse, een geestelijke en een hemelse betekenis. U mag deze uitspraak laten voor wat hij is — maar het gaat hier om iets dergelijks. In een andere hymn zegt dezelfde Herbert: „iemand kan een verreiker bezien — hij kan er ook dóór zien en de hemel afspeuren”. En met het stempel „om Gods wil”, zegt hij, kan een dienstbode van saai werk een Goddelijk beroep maken; kan schoonmaak tot welzijn van de mens en tot eer van God worden. En, doordenkend op dit thema, eindigt hij: „dit is de wondersteen, die alles in goud verandert; want wat God aanraakt en zich toeigent kan niet voor minder doorgaan”.

—o—

Deze dichter stortte in zijn „Koning der ere” zijn hart uit voor God, die hem had welgedaan. Hij dacht als de dichter van psalm 138, maar had een eigen toon. Hij had zijn eigen noden doorleefd, was daar bijna aan bezweken — maar hij werd gespaard. Toen betaalde hij zijn geloften in het midden van Jerusalem.

Hij miste net de moed, om de kerk zijn woorden in de mond te leggen. Hij liet dat aan zijn vriend over. Diens oordeel viel na dato — Herbert zelf was toen al opgeroepen. Nu spreekt hij nadat hij gestorven is en overall ter wereld zingen dankbare mensen met hem mee. God heeft hem overwonnen, was hem te sterk. Toen heeft hij volkomen vrijheid gevonden.

Ook iets om over na te denken: niet gekneveld te worden door de Sterke, maar volkomen vrij te zijn. Zo vrij, dat alles je gestolen mag worden. Zo vrij dat je zingt: delf vrouw en kinderen het graf, neem goed en bloed ons af, het brengt u geen gewin — wij gaan ten hemel in en erven koninkrijken!

Dat ongeveer moet Herbert hebben bedoeld, toen hij „zich op nederige wijze wilde verliezen”. Dat ongeveer moet ook Franciscus van Assisi vier eeuwen voor hem hebben bedoeld, toen hij bad: al gevende ontvangt men, zichzelf vergetende vindt men, vergevende ontvangt men vergiffenis en stervende wordt men wedergeboren tot eeuwig leven.

DE REDAKTIE zond mij het vriendelijk verzoek om in uw blad enige reacties te geven op de artikelen van ds G. van den Brink onder de titel „Naar een federatie met de Christelijke Gereformeerde Kerken?” Graag wil ik aan dit verzoek voldoen, niet alleen omdat ik als deputaat van de CGK bij een eventuele federatie nauw betrokken ben, maar vooral omdat de zaak van de eenheid tussen de NGK en de CGK (ik zou zeggen: natuurlijk) mijn grote belangstelling heeft. In mijn reacties op de artikelen van ds v. d. Brink wil ik zoveel mogelijk zijn betoog volgen. Evenals in bijna alle samensprekingen van de Commissie van de Landelijke Vergadering en de deputaten van de CGK komen ook in de artikelen van ds v. d. Brink steeds twee zaken aan de orde, n.l. de organisatorische, kerkordelijke, federatieve zaken, en de zaken van de prediking en de geestelijke leiding. Over deze beide punten geef ik graag enige opmerkingen.

Federatie en eenheid

Onder deze titel vat ik samen de ontwikkeling van de federatie-gedachte zowel in de NGK als de CGK. Het is verblijdend uit het relaas van ds v. d. Brink te lezen dat beide kerkengroepen de „federatie” gelijk „vulden”. „Een federatie zou alleen te aanvaarden zijn als stap in een proces van vereniging op basis van (h)erkenning van elkaar als kerken van Christus”. Zo de CGK. En: „Het gaat in bedoelde federatie niet om een organisatievorm waarbij beide partijen principiële zelfstandig zullen zijn en blijven, maar om een verbond van kerken, die via toenemende samenwerking op weg zijn naar eenheid.” Zo de NGK. Van federatie is dus slechts sprake als de eenheid in het verschipt ligt. Dus wanneer is uitgesproken dat op grond van Christus' bevel en zijn gebed de kerken tot eenheid moeten komen. Niet in het algemeen. Maar heel concreet: de NGK en de CGK mogen niet gescheiden blijven voortbestaan, omdat zij in elkaar de kerk van onze Here hebben herkend en erkend. De weg van de federatie is er dan om overblijvende moeilijkheden te overwinnen. Zo lang dit uitgangspunt niet is aanvaard, is welke vorm van federatie ook voorbarig, „institutionalisering van de pluriformiteit” en gevaarlijke kerkpolitiek. Men begint dan maar reeds met organisatorische combinaties terwijl de eigenlijke basis ontbreekt. Men overspeelt degenen die nog niet zo overtuigd zijn van de roeping tot deze concrete eenheid. En men maakt het alleen maar erg moeilijk om bij later gebleken geschillen de klok terug te draaien. In dit licht moet m.i. ook gezien worden de aarzeling van de generale synode van de CGK in 1980. Men aarzelde op de drempel van de federatie, omdat men nog aarzelde ten aanzien van de geboden eenheid. Er waren nog dingen die de eenheid in de weg stonden, zoals bleek uit de opdracht die deze synode aan deputaten gaf. Daarom zie ik nogal wat verschillen in de voorstellen die ds v. d. Brink doet in zijn derde artikel onder het hoofd: „Wat kunnen we doen?” Het abonneren op de bladen van de andere „partij” kan natuurlijk altijd, ook zonder federatie-gedachte. Een vergaande samenwerking op het gebied van de pers (Opbouw en De Wekker) zou ook best mogelijk zijn. In sommige deputaatschappen zou kunnen worden samengewerkt, b.v. ADMA (algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden), onderwijs, industrie, Israël. Maar met de emeritikas zou het al veel ingewikkelder liggen. En helemaal met de Theologische Hogeschool.

Niet omdat ik van mening ben dat de CGK die beslist in eigen hand moeten houden, maar omdat het onderwijs aan die school onder kerkelijk toezicht staat; hoe zou een tuchtzaak, dit onderwijs betreffende, moeten worden aangepakt, en door wie? Hiermee wil ik bij voorbaat elke inbreng van de NGK niet uitsluiten, maar een regeling hiervan lijkt me niet zo simpel, zo lang het niet helemaal duidelijk is welke nu „de kerken” zijn van welke de school uitgaat.

De Kerkorde

Wijkennen natuurlijk de geschiedenis, en dus de bezwaren die er in de NGK leven tegen een te strakke regeling van het kerkelijk samenleven. We hebben daar ook wel begrip voor. Ik wil ook geen moment ontkennen dat in de

CGK soms veel onkunde over de principiële achtergronden van de kerkelijke regelingen wordt aange troffen. Ook in de KO moet het hart van onze Here kloppen. En wie deze regelingen ziet als een soort Wetboek in wereldse zin, begaat er ongelukken mee. De historie kent trieste voorbeelden.

Van harte ben ik het met ds v. d. Brink eens dat er principiële bepalingen zijn, waartegen andere, niet-principiële regelingen aanleunen. Of er b.v. naast de classes ook particuliere synoden zullen zijn, is geen principiële aangelegenheid. Maar als er plaats zou worden gemaakt voor een soort bisschops-figuur, zou onmiddellijk de principiële visie op het kerkelijk ambt aan de orde komen.

Er zijn zaken waarmee het gereformeerde karakter van een Kerkorde staat of valt. Zo behoort het m.i. tot dit gereformeerde karakter dat de kerken bezig zijn elkaar te bewaren bij het Woord Gods. Dus dat er toezicht op elkaar is. En dat men in dit opzicht naar elkaar wil en moet luisteren. Dit heeft weer betekenis voor het tuchtrecht van meerdere vergaderingen en voor de waarde van hun besluiten.

Het is geen wonder dat in de besprekingen tussen Commissie en Deputaten artikel 31 KO en artikel 34 van de Regelingen zo breed werden bediscussieerd. En ik ben bijzonder dankbaar voor de besluiten van de Landelijke Vergadering te Breukelen dienaangaande. Ik meen te mogen zeggen dat op dit principiële punt we elkaar gevonden hebben.

En verder zal een kerkorde voortdurend aangepast moeten worden aan de situatie. Immers niet de kerkorde, maar de Belijdenis is het akkoord van samenleven tussen de kerken.

Soepeler kanselruil?

In zijn derde artikel pleit ds v. d. Brink voor een soepeler regeling van kanselruil. Vooral de bepaling van de CGK, dat alleen predikanten van kerken „waar hetzelfde nauwer samenleven tot stand gekomen is” naast de eigen predikant kunnen voorgaan volgens kanselruil (en dus ook in gemeenschappelijke diensten) acht hij te strak.

Nu valt er m.i. wel kritiek te leveren op de „Voorlopige regeling voor het gestalte geven aan eenheid met kerken van gereformeerd belijden” (KO, bijlage 9). Maar voor het genoemde kan ik begrip opbrengen. Daarin wordt n.l. rekening gehouden met het feit dat een predikant niet buiten zijn eigen gemeente kan handelen naar eigen inzichten, als deze belangrijk verschillen van die van zijn eigen kerkeraad. Dat wordt individualisme. Het kan de verhouding kerkeraad-predikant grondig bederven.

Plaatselijke federatie

Op de synode van de CGK-1980 werd ook een voorstel ingediend „om de federatie-gedachte te aanvaarden met een toespitsing op wat plaatselijk bereikbaar is”. Dit voorstel werd verworpen, wellicht mede omdat niet helemaal duidelijk was wat ermee werd bedoeld. Toch gaat het in de kerken allereerst om de plaatselijke kerk, en pas daarna om het kerkverband. En deze beide lopen niet synchroom. Hier en daar is een plaatselijke kerk tot een uitspraak over de geboden eenheid gekomen, die veel verder gaat dan wat het kerkverband durfde zeggen. In sommige plaatsen is er niet slechts sprake van kanselruil, maar zelfs van gemeenschappelijke diensten; in een enkel geval zelfs van gemeenschappelijke viering van het avondmaal.

Dit laatste is geen federatie meer. Daar is naar Schrift en Belijdenis een zaak van eenheid.

Kanselruil en zo nu en dan een gemeenschappelijke dienst kan altijd nog gezien worden als een kennis-making, een proef. Daarmee kun je nog ophouden. Dat kan natuurlijk met een gezamenlijke avondmaalsviering niet, omdat daarmee dit sacrament in de „proef” zou zijn betrokken. Maar waar het plaatselijk zo ver gekomen is, kunnen nog federatieve regelingen misschien nodig zijn, ze zullen als het goed is ervaren worden als een last die spoedig moet worden opgeruimd.

Ik ben mij bewust dat er binnen de CGK op enkele plaatsen verhoudingen zijn die meer op een federatie dan op een kerkelijke eenheid lijken. Maar dit zijn toestanden die nimmer als normaal mogen worden aanvaard. Ze hebben te maken met een kerkelijke nood en kerkelijke onmacht, die nimmer tot tevredenheid mogen leiden.

Over die kerkelijke nood in het volgende artikel.

Opbouw in de vakantie

Tijdens de vakantie-periode

zal Opbouw

niet verschijnen

op 23 juli, 6 en 13 augustus.

De redactie

Vakantiegangers in Frankrijk

Sinds een paar jaar hebben onze kerken via de Contactcommissie met Buitenlandse Kerken officiële contacten met de onafhankelijke evangelisch-gereformeerde kerken in Frankrijk. Deze kerken zijn nauw verbonden met de theologische opleiding in Aix-en-Provence, waarvoor ook in verschillende Nederlands gereformeerde kerken jaarlijks wordt gecollecteerd en waarmee verschillende gemeenteleden goede contacten onderhouden. Op verzoek van de commissie Buitenlandse kerken heeft één van de predikanten in Frankrijk een stukje geschreven voor onze gemeenteleden, die in Frankrijk hun vakantie hopen door te brengen. Het is ds Roger van Dijk, die van origine Zuid-Afrikaan is, zijn theologische opleiding in Engeland heeft gekregen en nu predikant is in Vauvert. Mochten vakantiegangers hun ervaringen in deze Franse kerken willen doorgeven aan de commissie voor contact met Buitenlandse Kerken, dan wordt men verzocht contact op te nemen met A. P. de Boer, Brahmalaan 44, Nijkerk, die secretaris is van de sectie Buitenlandse Kerken van de commissie.

De „EGLISES REFORMEES EVANGELIQUES INDEPENDANTES” van Frankrijk

De Nationale Unie van de onafhankelijke evangelisch-gereformeerde kerken bestaat sinds 1938, toen er een fusie kwam tussen vrijzinnige en evangelische protestantse kerken van Frankrijk. Ongeveer vijftig vrije gereformeerde kerken besloten om aan deze gevaarlijke „eenheidsbeweging” niet deel te nemen en vormden zo de Nationale Unie van de Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes van Frankrijk. Momenteel zijn er 36 kerken, waarvan er drie of vier als evangelisatieposten beschouwd kunnen worden. Er zijn 27 predikanten in vaste dienst; binnenkort 35. De „Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes” van Frankrijk zijn aangesloten bij de Gereformeerde Oecumenische Synode en hebben geen officieel contact met de Wereldraad van Kerken. Zoals de meeste gereformeerde kerken in de hele wereld zijn de onafhankelijke evangelisch-gereformeerde kerken van Frankrijk georganiseerd als presbyteriaans-synodale kerken. De afgevaardigden van de kerken komen bijeen in de regionale en vervolgens de landelijke synoden, waar alle belangrijke besluiten genomen worden, die de kerken als geheel betreffen. Deze kerken zijn verdeeld in 4 regio's.

- het Zuid-Westen (in de buurt van Montauban, Toulouse, Bordeaux)
- de streek Cévennes-Languedoc (Montpellier tot aan Le Vigan en Ganges)
- het gebied van Lager Cévennes-Lozère (rondom Alès, Anduze, La Grand'Combe)
- de streek van Gardonnenque-Provence, met inbegrip van de drie kerken in het gebied rond Parijs (Nîmes, Vauvert, Aix-en-Provence, Marseille)

Door een vreemde samenloop van omstandigheden vindt men de meeste van deze kerken in het Zuiden van Frankrijk. Dit komt gedeeltelijk door het feit, dat grote aantallen Hugenoten in de bergen van Cévennes woonden, waar zij zich tijdens de geloofsvervolgingen gemakkelijk konden verbergen en zo aan het gereformeerde geloof konden vasthouden. Terwijl veel kerken in 1938

gemakkelijk werden meegesleept in de eenheidsbeweging, bevonden de ongeveer 50 kerken, die onze Nationale Unie vormden, zich allemaal in dit zuidelijke gebied. De onafhankelijke evangelisch-gereformeerde kerken onderhouden de geloofsbelijdenis van 1572, die bekend staat als de Geloofsbelijdenis van La Rochelle, en de Heidelbergse Catechismus. De twee grondbeginselen van de Reformatie — het hoogste gezag van de Heilige Schrift en de redding door het geloof in Jezus Christus — zijn het wezenlijke van onze overtuiging.

KERKDIENTEN IN DE VAKANTIE

De toekomstige predikanten van onze kerken worden voornamelijk opgeleid aan de Gereformeerde Theologische Faculteit van Aix-en-Provence.

Wij vinden het natuurlijk altijd heel prettig om bezoekers aan onze kerken te ontvangen en dat is vooral waar van degenen, die met ons hetzelfde geloof belijden. Veel van onze kerken bevinden zich in speciaal toeristische gebieden en hier volgen wat namen en adressen voor degenen die hun vakantie in Frankrijk doorbrengen.

- voor het gebied van het gebergte van Cévennes: ds Pierre Verseils, 10 rue Camille-Desmoulins, 30100 Alès.
- voor de kuststreek van Zuid-Frankrijk ten Zuiden van Nîmes: ds Roger van Dijk, Le Presbytère, Rue de l'Oratoire, 30600 Vauvert (Tel. 66-88 2398).
- voor het gebied rond Aix-en-Provence en Marseille: ds Daniel Mochamps, 7 rue de la Glacière, 13100 Aix-en-Provence (Tel. 42-26 18 94).
- voor het Pyreneeëngebergte: ds Henri de Robert, La Bastide-sur-l'Hers, 09600 Laroque-d'Olmès (Tel. 61-01 11 24).
- voor het Atlantische gebied bij Bordeaux: ds François Gonin, Saint-Aubin-de Blaye, 33820 Saint-Ciers-sur-Gironde.

De meeste van onze kerken houden door-de-weekse bijeenkomsten, zoals gebedssamenkomsten en Bijbelstudies, en natuurlijk ook bijeenkomsten voor de jeugd en activiteiten voor kinderen. Maar in de vakantietijd liggen de meeste van deze activiteiten stil, dus voor uitvoerige inlichtingen doen bezoekers er goed aan contact op te nemen met één van de bovenstaande personen. In de maand augustus, de traditionele vakantiemaand in Frankrijk, komen veel activiteiten stil te liggen.

Een probleem voor bezoekers, die geen Frans spreken of verstaan, is natuurlijk de taalbarrière. Als er een groot aantal bezoekers uit een bepaald land zou zijn, zou de dienst vertaald kunnen worden, wat bijvoorbeeld dikwijls gedaan wordt in de kerk van Vauvert. Zowel Engels als Duits kan gebruikt worden, en, als deze twee talen niet verstaan

worden, misschien ook Nederlands. Het aantal christenen in Frankrijk is erg klein vergeleken bij Nederland. Dit is één reden waarom het ontvangen van bezoek erg verrijkend zou kunnen zijn, dus we moedigen alle bezoekers uit Holland aan om zich in de onafhankelijke evangelisch-gereformeerde kerken in Frankrijk tijdens hun vakantie aan ons bekend te maken, zodat we ons samen mogen verblijden in de christelijke gemeenschap, voor ons gemeenschappelijk heil en tot eer van onze Heer en Heiland.

Ds Rogier van Dijk

Deze opgave werd verstrekt door het COGMA-Contact Orgaan voor Ger. Militairen en Alleenstaanden.

Ook dit jaar ten gerieve van de „Opbouw”-lezers een aantal Prot. kerkdiensten in de Nederlandse taal in het buitenland.

Zoals gebruikelijk beginnen we met de diensten uitgaande van de Prot. geestelijke verzorging in de militaire dienst.

West-Duitsland

Seedorf: Kerkzaal P.M.C. aanvang 10.00 uur.

Hohne-Bergen: Kerkzaal P.M.C. aanvang 10.00 uur.

Stolzenau: tijd. in een schoolgebouw. Informatie bij ds C. Glastra, tel. 05761-431 of 1051.

Bramsche: in het gebouw van de Bapt. gemeente, Mainstrasse 4. Aanvang 10.30 uur.

Blomberg: Kerkzaal P.M.C. Nederlandstr. Aanvang 9.30 uur.

Borgholzhausen: Kerkzaal P.M.C. Sundernstr. Aanvang 10.00 uur.

Schöppingen: Kerkzaal P.M.C., Dusseldorferstr. Aanvang 10.00 uur.

Het is mogelijk dat in de vakantietijd het aanvangsuur gewijzigd wordt. Vooraf informatie inwinnen is dus altijd wenselijk. Trouwens u bent als vakantieganger altijd hartelijk welkom bij „Pro Rege” en de koffie is er altijd klaar.

Voorts Nederlandstalige kerkdiensten in gastvrije Evangelische Kerken van 4 juli—15 augustus.

Dillenburg: (Sauerland) Aanvang 17.00 uur.

Neustadt (Zwarte Woud) Aanvang 17.00 uur.

Altenstadt (Beieren/Schongau) Aanvang 17.00 uur.

Riegenroth (Rijnland onder Koblenz) Aanvang 17.00 uur.

Oostenrijk

Alle diensten om 17.00 uur.

Insbruck - Ost Tirol.

Landeck (Tirol)

Hirschegg (Klein Walsertal)

Kitzbügel (Tirol)

Zell am See.

Unterhaus/Spital (Karinthië).

Zwitserland

Spiez (Berner Oberland). Aanvang 11.15 uur.

Meiringen (Berner Oberland). Aanvang 11.00 uur.

Brig (Wallis) Aanvang 18.30 uur.

Sion (Wallis) Aanvang 18.00 uur.

Visp (Wallis) Aanvang 16.30 uur.

Lugano (Tessin) Aanvang 17.00 uur.

Voor deze diensten in Evang. kerken worden nog voorgangers gevraagd; opgave bij ir. J. van der Graaf, Postbus 177, 1270 AD Huizen.

Vervolg Zwitserland Locarno en omg.

idem van 4-7 tot 15-8.

Ascona: Evang. kirche via Locarne 80, aanvang 9.00 uur.

Tenero: Camping Tamaro, aanvang 9.00 uur.

Muralto: Evang. kirche via Sciaroni 10.45 uur van 27-7 tot 29-8.

Locarno: Evang. Stadsmissions via G. Gattori, aanvang 17.00 uur van 27-6 tot 29-8.

Predikanten en vakkundige organisaties die aan deze diensten willen meewerken, gelieve contact op te nemen met A. G. Hertog, caravanverhuur camping Valla Romantica Cannobio.

Vervolg Zwitserland:

Interlaken: Schlosskirche. Aanvang 18.00 uur van 4-7 tot 15-8.

Geneve: Auditoire de Calvin, naast kathedraal St. Pierre, van 27-6 tot 22-8. Aanvang 9.30 uur.

Lausanne: Chapelle de Bethusy Avenue Secretan. Aanvang 10.30 u. Iedere 1e en 3e zondag v. d. maand.

Spanje

Camping „El delfin verde” Torroella de Montgri Costa Brava. Aanvang 11.00 uur van 18-7 tot 8-8.

Italië

Gardameer en omgeving.

Gardone: Evang. kirche. Aanvang 8.45 uur van 11-7 tot 15-8.

Bardolino: San Severo kerk. Aanvang 11.30 uur van 11-7 tot 15-8.

België

Deurne: (Antwerpen) Evangelisch Centrum Lakborslei 141. Inl. tel. 031-250070.

Eeklo (O. Vlaanderen) Chr. Geref. Kerk, Lekstraat 45. Inl. tel. 091-774581.

Eisden (Limburg) Evang. kerk, samenwerkend met Chr. Geref. Kerk, Rijksweg 199a.

Gent: Geref. Kerk vrijgem., Ketelvest 10.

Gent-Noord: Chr. Geref. Kerk, Evang. Centrum „Rehoboth”. Bij Sint Josef 5. Inl. 091-230560.

Merksum (Antwerpen) Geref. gem. Evang. kerk, Oude Barrelei 64.

Voorts worden er in verschillende grote Duitse steden o.a. Frankfurt, Stuttgart, München, Mannheim, Hamm, Herne, Münster, Duisburg-Ruhrort, Hamburg, Keulen, Bonn en Düsseldorf Nederlandstalige kerkdiensten gehouden uitgaande van de Geref. Kerken (syn.) in Nederland. Meestal worden deze diensten in de plaatselijke pers vermeld op vrijdag of zaterdag. Het zou te ver voeren al deze diensten hier op te nemen.

U bent Uw vakantie in Zuid-Limburg in uw eigen land, wel, dan naar

Maastricht: Ned. Geref. Kerk, iedere zondag om 9.00 en 17.00 uur in de Lutherse kerk aan de Hondstraat. Men bereikt dit kerkgebouw door vanaf de Waalse Kerk 150 mtr. in de richting van het centrum te wandelen.

Uit de vakantiegids: (bijbels dagboekje voor de vakantie) gratis uitgave van de Ver. tot Verspr. H. Schrift N.Z. Kolk 17-21, 1012 PV Amsterdam.

Gebed aan het begin van de vakantie

Barmhartige God en Vader, met grote verlegenheid gaan we weer vakantie houden. Dat is geen wonder, wanneer wij bedenken hoeveel miljoenen daartoe niet in staat zijn door gevangenschap, vervolging, armoede, ziekte of ouderdom. Als die verlegenheid niet slechts lippentaal is dan zullen wij door gebed en hulpvaardigheid zoveel mogelijk verlichting schenken. En als wij ook nog bedenken hoeveel wij tekort schieten tegenover U en mensen, dan komen wij diep onder de indruk dat het alles genade is. Geef ons rust en verkwikking door deze vakantie, opdat wij meer dienstbaar kunnen zijn voor Uw Koninkrijk en Uw gerechtigheid. Bewaar ons voor zonden en ongevallen. Dat bidden wij U in de Naam van Jezus Christus onze Heer. Amen.

Kerknieuws

Hoorn — Rektifikatie Informatieboekje Nederl. Geref. Kerken: Hoorn, pag. 62. Op pagina 62 staat ten onrechte vermeld onder 'ouderling belast met diakonale zaken:...' H. v. d. Weerd, Astronautenweg... Voor diakonale zaken wendde men zich uitsluitend tot Tj. Faber, Kieftentuin 48, Hoorn.

Alkmaar — Voor degenen die hun vakantie doorbrengen in de omgeving van Alkmaar volgt hier enige informatie:

De diensten van de Ned. Ger. Kerk te Alkmaar worden gehouden in de Ned. Herv. Kerk te Oudorp, hoek Herenweg/Kerklaan.

De ochtenddiensten beginnen om 09.00 uur en de middagdiensten afwisselend om 15.00 en 17.00 uur. Voor nadere informatie kunt U terecht bij J. Maljers, tel. 072-123622. Aan predikanten die hun vakantie in de omgeving van Alkmaar doorbrengen en bereid zijn één of meerdere preekbeurten te vervullen voor de kerk van Alkmaar verzoekt de kerkeraad contact op te nemen met B. de Jong-Koelwijn, Blanckershofweg 24, Alkmaar, tel. 072-116524.

E.S.J.R. Rotterdam — Een aantal leden van de Nederlands Gereformeerde Kerk te Rotterdam-Overschie heeft het initiatief genomen om een project 'Jongerenhuisvesting' te starten.

Het doel van het project is: jonge mensen, die voor het eerst in Rotterdam komen werken of studeren niet alleen een kamer aan te bieden, maar tevens de gelegenheid te geven in contact te komen met leeftijdgenoten.

Hiertoe is in het project o.a. een gemeenschappelijke ruimte opgenomen en wordt er van uitgegaan, dat er een gezamenlijk gebruik van de keukens wordt gemaakt.

Bij dit woonproject is een jong echtpaar inwonend, dat zorgdraagt voor de sfeer en een goed verloop van de gang van zaken in het huis.

Met de aanduiding „Evangelisch” wil de stichting tot uitdrukking brengen, dat het functioneren van de woon- en leefgemeenschap gebaseerd is op normen, welke zijn ontleend aan het Evangelie.

Het woonproject, dat thans uitgewerkt wordt, is gesitueerd in Rotterdam-Oost en omvat 15 kamers in verschillende prijsklassen (ook berg-ruimten voor rijwielen).

De binnenstad is snel bereikbaar met de nieuwe metrolijn en/of stadsbus. Het ziet er naar uit, dat bij voldoende aanmeldingen het woonproject eind augustus de eerste nieuwe bewoners zal kunnen huisvesten.

Belangstellenden en jonge mensen, die een kamer zoeken, kunnen inlich-

tingen en/of een aanmeldingsformulier aanvragen bij het secretariaat van de stichting: mevr. G. J. L. van Wolfswinkel-van Gemeren, Gratamastraat 6, 3067 SE Rotterdam, telefoon 010-202437.

Diegenen, die het werk van de stichting financieel willen steunen, wat het Stichtingsbestuur van harte hoopt, kunnen hun bijdrage storten op bankrekeningnr. 43.53.03.449 van de Amro bank of op de girorekening van de Amro bank no. 46.01.75 ten gunste van Evangelische Stichting Jongerenhuisvesting Rotterdam.

Nieuws uit breder kring

Driebergen — De jongerenbeweging Youth for Christ heeft in het kader van kerkewerk een brochure uitgebracht in haar „Denk eens mee” serie. Basis voor de 16 pagina's tellende brochure is de vijfde stelling die de beweging eind vorig jaar publiceerde. Met deze en volgende brochures hoopt Youth for Christ een dienst te bewijzen aan de kerken door mee te denken over de relatie kerk-jongeren.

De in de brochure uitgewerkte stelling luidt: Om volwassen te worden, heb je een „nest” nodig. Youth for Christ licht deze uitspraak toe vanuit de praktijk van het jongerenwerk: Als je geen basis hebt, hoe leer je dan op eigen benen te staan? God vindt het gezin waardevol. Wat is het ons waard? De schrijver van deze brochure pedagoog drs M. Valenkamp geeft aanzetten tot een antwoord op deze vraag.

Het geschrift handelt ondermeer over de functie van het gezin, functieverlies, de onzekerheid en ik-gerichtheid achter verschuivingen in de ouder-kindrelatie. Drs Valenkamp zet kanttekeningen bij 'de moraal van geluk en vrijblijvendheid' en kiest uiteindelijk voor de instandhouding van het gezin als samenlevingsgemeenschap voor ouders en kind(eren).

Mede vanuit enige bijbelse notities schetst de pedagoog een drietal kernfuncties van het gezin: leerhuis van liefdebetoon, een warm „nest” (vluchtheuvel in de maatschappij), kweekplaats tot volwassenheid. Eén en ander heeft als doel wat drs Valenkamp noemt (het voorgaan in)

het zoeken van Gods Koninkrijk. Daarmee samenhangend wijst de schrijver op het bijbelse begrip mondigheid dat z.i. haaks staat op de gangbare opvatting. Ouders dienen daarom hun kinderen weerbaar te maken.

De brochure bevat voorts een aantal verwerkingsvormen om het geschrevene handen en voeten te geven.

De brochure en de nog volgende Stellingen-geschriften zijn te bestellen bij: Youth for Christ Nederland, Postbus 73, 3970 AB Driebergen-Rijnsenburg. Tel. 03438-15744.

TE HUUR

LUXE STACARAVAN
gesitueerd in prachtig natuurgebied op de Veluwe.
„Rendenklipper” - Heerde-Epe.
max. 4-6 personen voor f 450,—
p.w. all in, vanaf 7 augustus.

Aanvraag telef. 05782-3937.

STUDIEWEEKENDS 1982

'Vreemdelingschap'

De bijbel zegt dat we als christen vreemdelingen zijn. We staan wel in de wereld, maar zijn niet van de wereld. Op de studieweekends willen we met elkaar nadenken wat dit nu eigenlijk betekent.

Heb je zin om een weekend mee te doen, geef je dan op!
Data: 3-5 sept. Vierhouten;
10-12 sept. Baambrugge.

Opgave bij Hans Groen, Harteveldseweg 37, Diemen, tel. 020-980780 door middel van storting van f 10,— op giro 4689833, t.n.v. J. F. Groen, Diemen.

BIJBELSTUDIES VAN D. J. CHRISTIAANSE

- 1) **Leven en overvloed.** Naar een rijker geestelijk leven f 5,—.
- 2) **Naderend onheil.** Toekomst Midden Oosten f 5,—.
- 3) **Christelijke vrijheid.** In gehoorzaamheid aan God. f 3,—.
- 4) **Jezus in het midden.** Zijn gemeente f 3,—.

Franco na girostorting 1793613 Bijbelcursus P.B. 44 Oudewater.

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
T. Hoekstra
Ds. H. de Jong;
Mr. dr. J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds. E. R. Postma;
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Kerknieuws en berichten over kerkelijke/christelijke activiteiten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36 22,
3704 LP Zeist
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

Advertentieprijs:

40 ct per mm.
familieberichten
35 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementprijs:

f 40,— per jaar of f 21,— per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar of f 60,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Dr. Schaepmanlaan 71,
2104 VC Heemstede.
Tel. 023-285825.

Voor al uw
handels- en familiedrukwerk - boeken folders enz.

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”
Nooitgedacht 3 — 3701 AL Zeist